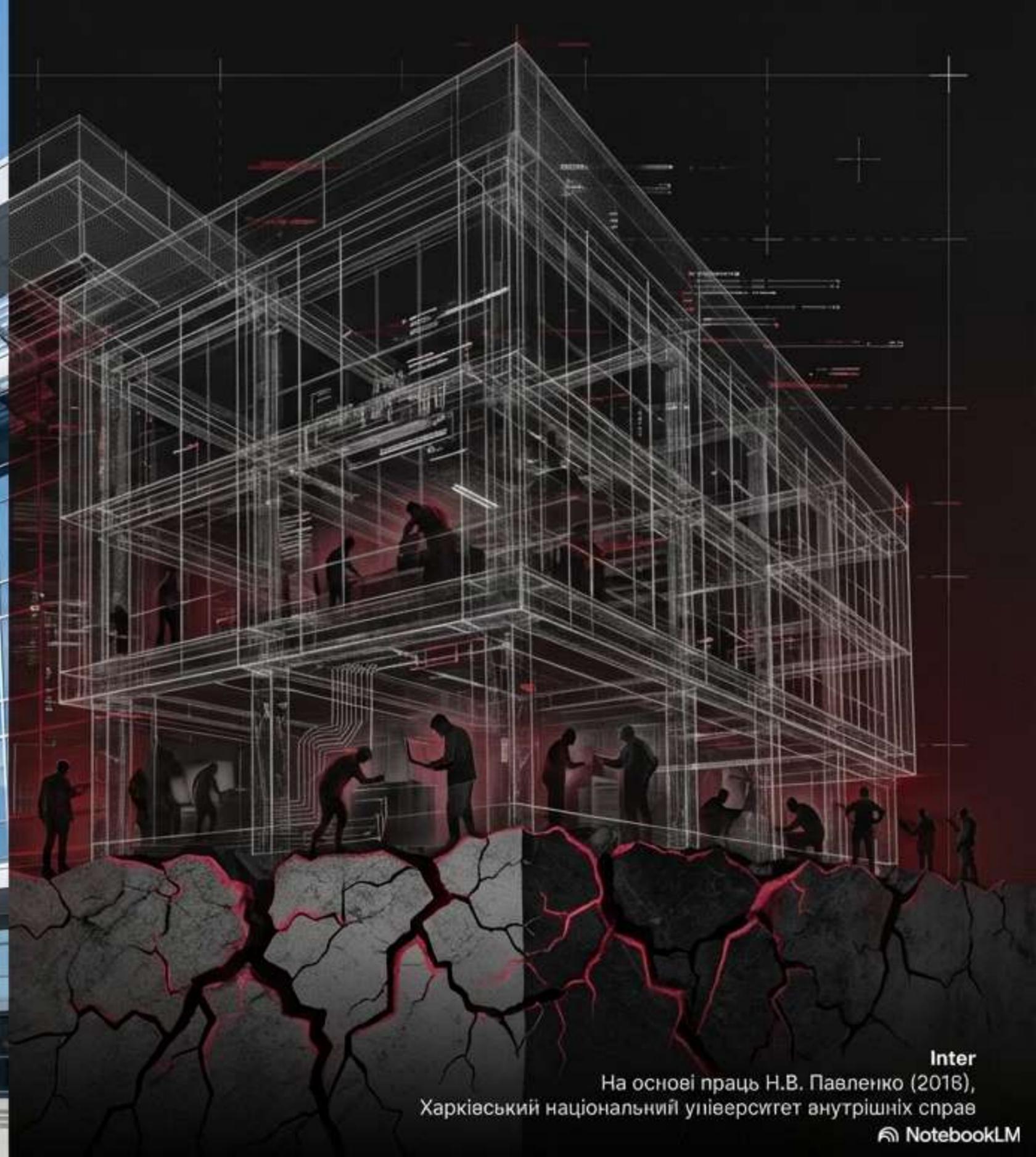

Основи економічної теорії: Механізми легальної та тіньової економіки

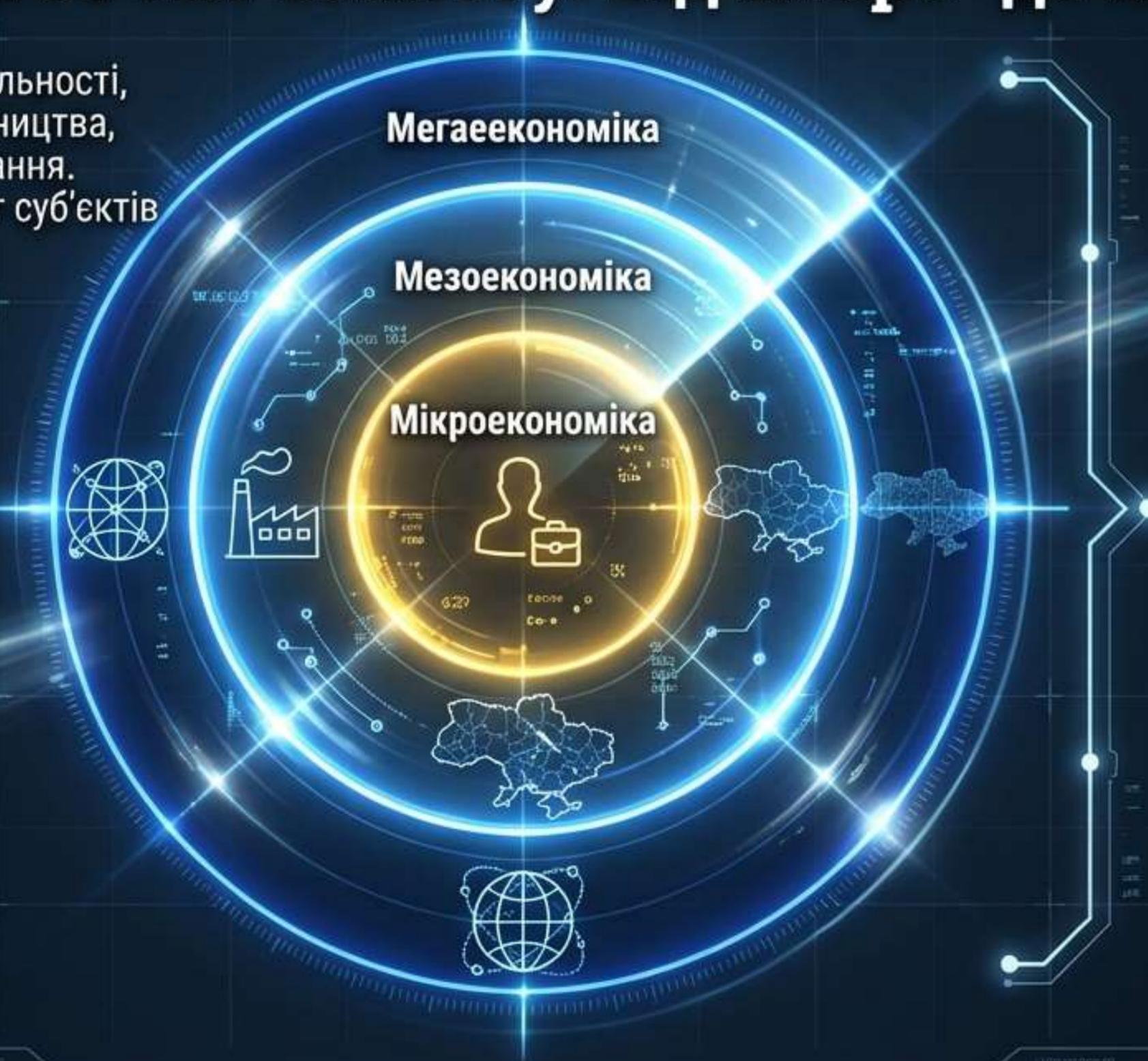
Аналітичний огляд для
правоохоронних органів

Inter
На основі праць Н.В. Павленко (2016),
Харківський національний університет внутрішніх справ

Економіка як об'єкт захисту: від мікро- до мегарівня

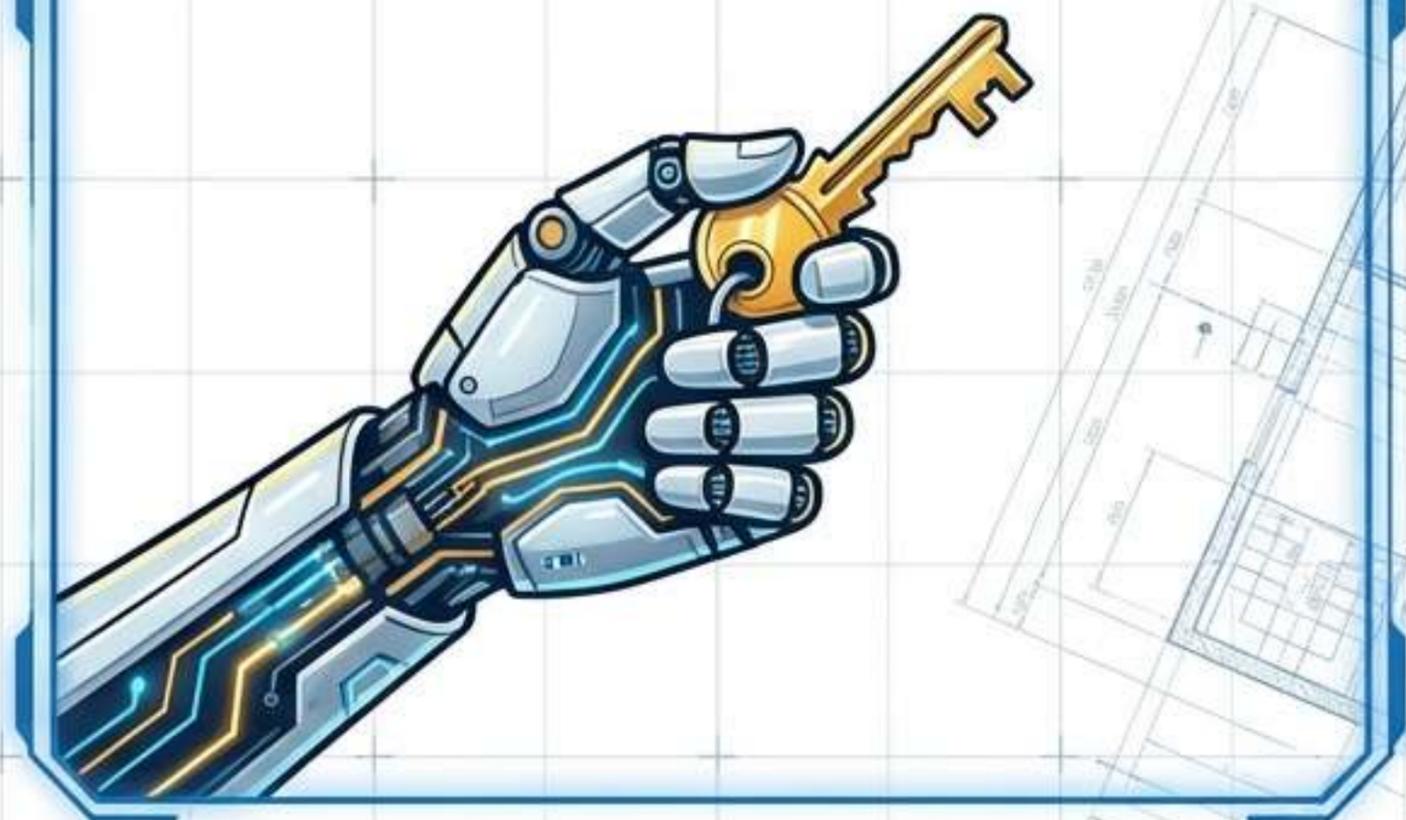
Економіка – сфера життєдіяльності, що вирішує проблеми виробництва, розподілу, обміну та споживання. Мета правоохоронців: захист суб'єктів від кримінальних посягань.

Зона відповідальності правоохоронних органів: раціональне використання ресурсів.

Власність та влада: Юридична тріада проти тіньового контролю

Легальна Економіка

Тріада власності:

- Володіння (Фактичне панування)
- Користування (Вилучення корисних властивостей)
- Розпорядження (Визначення долі майна)

Форми: Приватна, Державна, Комунальна.

Тіньова Реальність

Тіньовий аспект:

- Примусове відчуження замість права.
- Ключова концепція: Привласнення vs Відчуження.
- Незаконне вилучення активів з легального обігу (рейдерство, шахрайство).

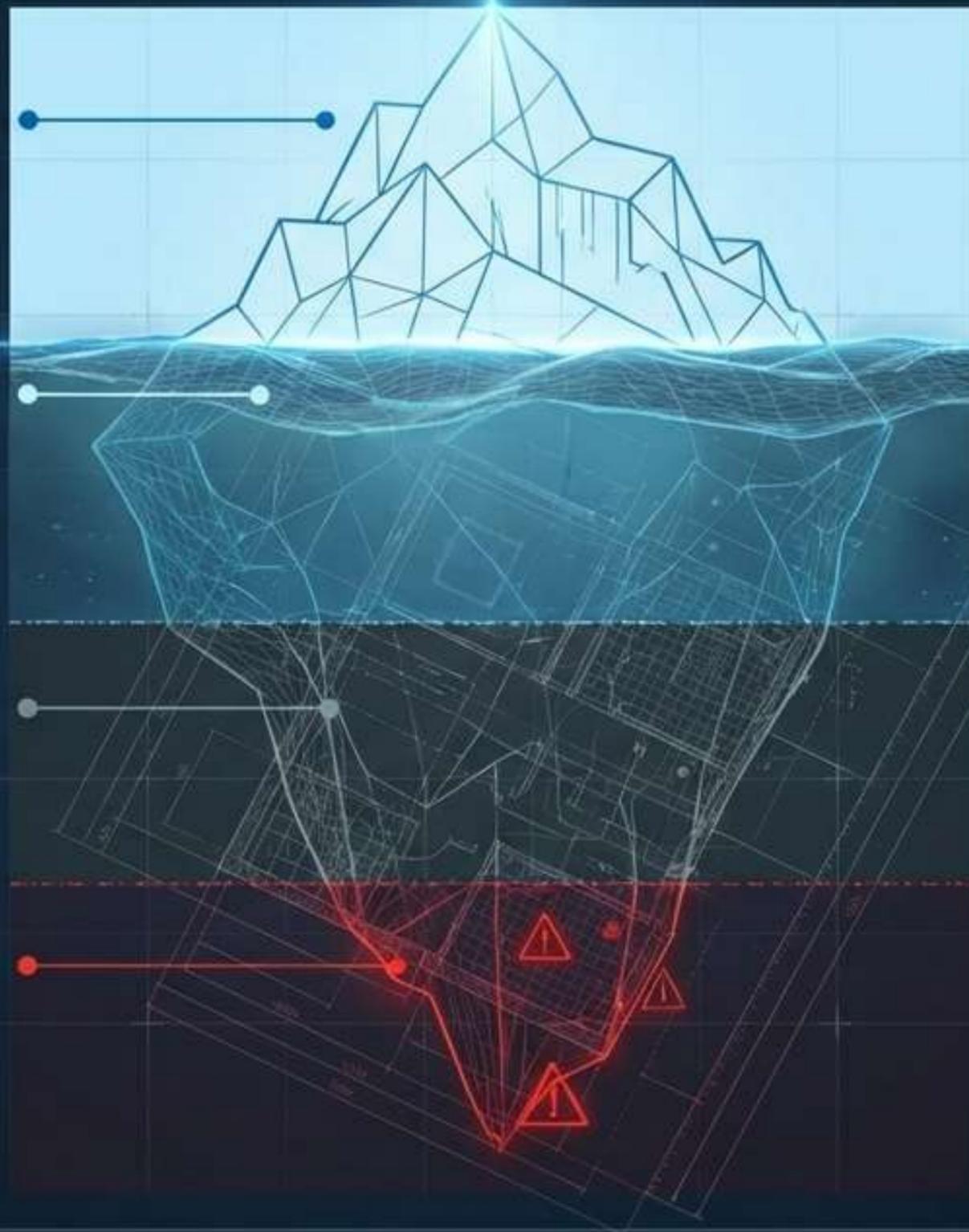
Анатомія тіні: Структура неофіційної економіки

Неофіційний сектор
Легальна діяльність без реєстрації (виживання).

Напівлегальний / Прихований сектор
Приховування доходів, ухилення від податків.

Фіктивний сектор
Шахрайство, конвертаційні центри, «фірми-одноденки».

Кримінальний сектор
Заборонена діяльність: наркобізнес, торгівля зброєю.

Статистика:
Тіньова економіка України оцінюється у 30–50% від ВВП.

Товар у дзеркалі злочину

Стандартний Товар

Товар

- **Корисність:** Задовольняє конструктивну потребу.
- **Вартість:** Суспільно необхідні витрати.
- **Мета:** Нормальний прибуток.

«Розповсюдження товарів кримінального роду становить значну загрозу національній безпеці.»

Товар кримінальної економіки

Товар кримінальної економіки

- **Корисність:** Задовольняє асоціальні потреби.
- **Економіка:** Надвисокі прибутки (до 500%+).
- **Ризик:** Високий бар'єр входу, що тримає ціни.

Грошовий обіг: Від рівняння обміну до відмивання коштів

Легальний механізм (Рівняння Фішера)

$$M \times V = P \times Q$$

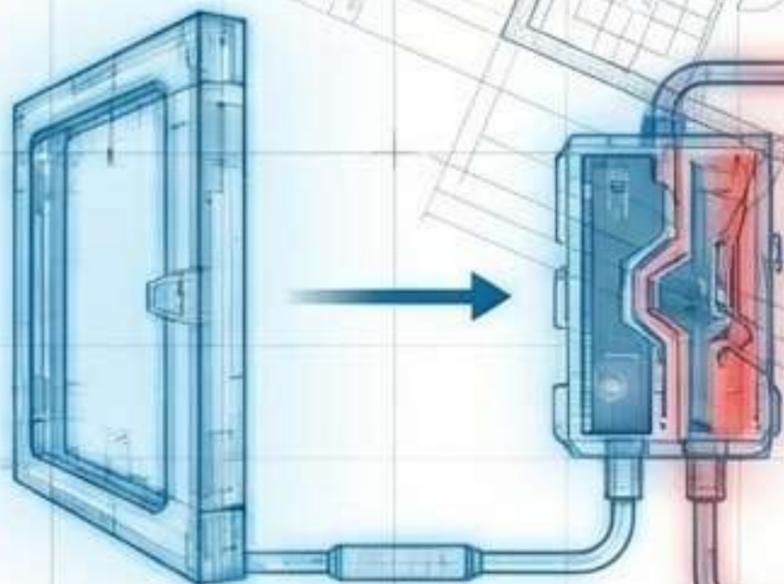
Грошова маса \times Швидкість = Рівень цін \times Кількість товарів

Трьохфазова модель відмивання (Laundering)

GATE 1:

Розміщення
(Placement)

Введення готівки
у фінансову систему
(найвразливіший етап).

GATE 2:

Розшарування
(Layering)

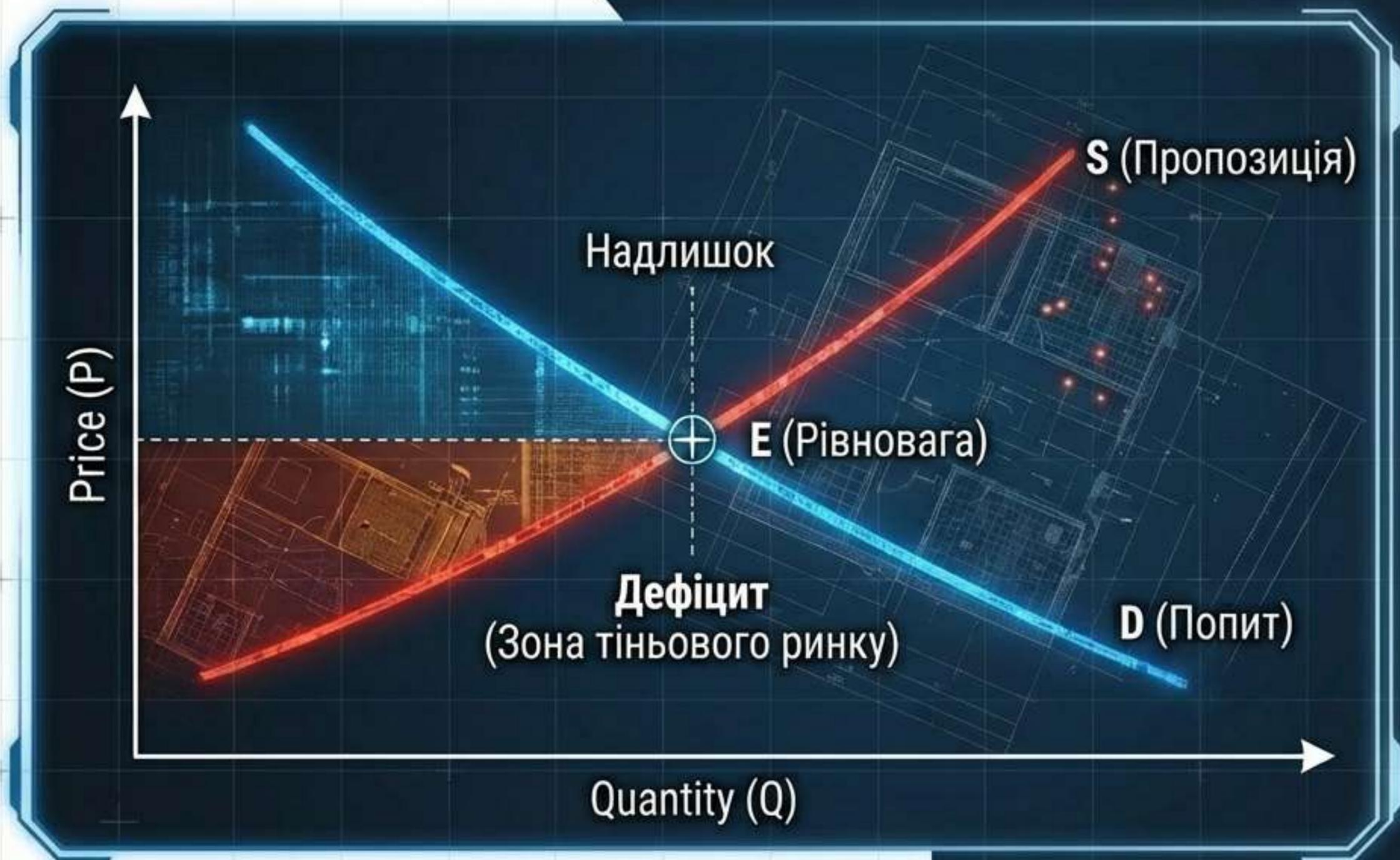
Маскування сліду
через складні
транзакції.

GATE 3:

Інтеграція
(Integration)

Повернення «чистих»
коштів (нерухомість,
люкс).

Ринковий механізм: Попит, Пропозиція, Рівновага

- **Закон попиту:**
Ціна ↓, Попит ↑
- **Закон пропозиції:**
Ціна ↑,
Пропозиція ↑
- ⚠ **Тіньовий контекст:**
Тіньова економіка процвітає в зонах дефіциту.

Конкуренція та Монополія: Чесна гра проти зловживань

Legal Competition (Чесна Конкуренція)

- Цінова (знижки)
- Нецінова (якість, сервіс, маркетинг)

Unfair Competition (Недобросовісна конкуренція)

- Промислове шпигунство (Industrial Espionage)
- Корупція як інструмент переваги
- Дискредитація конкурентів
- Демпінг

Антимонопольний комітет регулює частку ринку >35%.

Підприємство: Рух капіталу та формування прибутку

Основний капітал

Будівлі, обладнання
(Амортизація)

Оборотний капітал

Сировина, зарплата
(Споживається за цикл)

$$\text{Прибуток} = \text{Виручка} - \text{Витрати}$$

Інституційна пастка: Чому бізнес йде у тінь?

Модель транзакційних витрат Е. де Сото

Ціна Легальності

- Витрати на реєстрацію
- Податковий тягар
- Дотримання трудового законодавства
- Часові затримки

Ціна Позалегалності

- Хабарі (уникнення покарання)
- Відсутність судового захисту
- Неможливість легальної реклами
- Ризик конфіскації активів

Бізнес обирає шлях найменшого економічного опору.

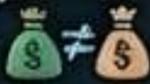
Національна економіка: Вимірювання невидимого

ВВП (Валовий Внутрішній Продукт):

Ринкова вартість усіх кінцевих товарів і послуг.

Аналогія: цінахуєт: ринкова вартість усіх кінцевих товарів і послуг.

Непрямі методи

- 1. Метод розбіжностей:**
Витрати домогосподарств > Офіційні доходи.
- 2. Електричний метод:**
Споживання енергії > Звітується виробництво.
- 3. Монетарний метод:**
Надмірний попит на готівку.
- 4. Італійський метод:**
Фактична зайнятість > Офіційна статистика.

Розподіл доходів: Легальні, Нетрудові та Злочинні

Доходи

```
graph LR; A[Доходи] --- B[Легальні (Факторні)]; A --- C[Соціальні трансферти]; A --- D[Тіньові / Злочинні]; B --- B1[Зарплата (Праця)]; B --- B2[Рента (Земля)]; B --- B3[Відсоток (Капітал)]; B --- B4[Прибуток (Підприємництво)]; C --- C1[Пенсії, стипендії]; D --- D1[Хабар (Зловживання владою)]; D --- D2[Рекет / Крадіжка (Примусовий перерозподіл)]; D --- D3[Торгівля забороненим (Наркотики, люди)];
```

**Легальні
(Факторні)**

Зарплата (Праця)

Рента (Земля)

Відсоток (Капітал)

Прибуток (Підприємництво)

**Соціальні
трансферти**

Пенсії, стипендії

Тіньові / Злочинні

Хабар (Зловживання владою)

**Рекет / Крадіжка
(Примусовий перерозподіл)**

**Торгівля забороненим
(Наркотики, люди)**

Макроекономічна нестабільність: Інфляція, Безробіття та Злочинність

Інфляція

Повзуча (<10%),
Галопуюча,
Гіперінфляція.

Безробіття

Фрикційне,
Структурне,
Циклічне + Приховане.

Вбивства:
+5.7%

Ув'язнення:
+4.0%

Самогубства:
+4.1%

Фінансова безпека держави: Бюджет та Податки

Офшори

Офшорні зони — юрисдикції з низькими податками та високою секретністю.

Ізоляція капіталу, розрив ланцюга національного відтворення.

Банківська система: Бар'єр проти брудних грошей

НБУ (Нацбанк) – Регулятор

Комерційні банки – Воротарі

Фінансовий моніторинг (FinMon)

- **Принцип:** KYC (Know Your Client – Знай свого клієнта).
- **Поріг контролю:** Операції $\geq 150,000$ грн.
- **Маркери ризику:** Уникнення ідентифікації, складні схеми, невідповідність бізнесу.